

FOLKLORİZM VE KÜLTÜR TURİZMİ ÇERÇEVESİNDE KARS
İLİNDEKİ HOTEL KATERİNA SARAYI'NIN İNCELENMESİ

Investigation of Hotel Katerina Palace in Kars within the Framework
of Folklorism and Cultural Tourism

Elif YURTSEVER *

Geliş Tarihi/Received	Kabul Tarihi/Accepted	Yayın Tarihi/Published	Tür/ Type
23.02.2022	11.04.2022	28.04.2022	Araştırma
Atıf/Citation: Yurtsever, Elif (2022) "Folklorizm ve Kültür Turizmi Çerçevesinde Kars İlindeki Hotel Katerina Sarayı'nın İncelenmesi", <i>Culture and Civilization</i> , 1 (2), 1-29.			

ÖZ

Gelenek veya halk ürünleri son yıllarda turizm, eğlence, medya ve kitle iletişim araçlarında pazarlanarak bir kâr getirmektedir. Özellikle son yıllarda turizm endüstrisinde "kültür turizmi" kavramının popüler olmasıyla birlikte turistler, yerel ve geleneksel öğelere, renklere, farklılıklara ilgi duymaya başlamış ve kültürü icra edildiği yerde görmeyi arzu etmiştir. Bu potansiyeli gören ve bunu değerlendirmek isteyen turizm endüstrisindeki girişimciler konaklama yapılarını kültürel ve geleneksel öğelerle donatma ve geleneği kendi mekânlarında icra etme yoluna gitmişlerdir. Bununla bağlantılı olarak doğal ortamlarından kopartılmış olan halk ürünlerinin icra edildiği ortamları, icracılarını, organizatörleri, girişimcileri, kullanıcıları ve bu ürünlerin yapısal ve işlevsel özelliklerini incelemek halk biliminin ve folklorizmin alanına girmektedir. Folklorizm, folklor ürününün doğal ortamı dışına çıkarılarak farklı endüstrilerde ticari amaçlar için kullanılması ve turistlerin ilgi ve beklentilerine yönelik gelenek icat etme, uydurma ya da var olan geleneğin revize edilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu yüzden bu çalışmada halk ürünlerinin doğal ortamlarından kopartılıp icra edildiği bir ortam olan turistik oteller ve bu yerlerde icra edilen somut olmayan geleneksel halk ürünleri ve onların işlevleri incelenecektir. Bu amaçla, son yıllarda Doğu Ekspresi ile popüler bir turizm merkezi haline gelen Kars ilindeki tarihi bir otel olan *Hotel Katerina Sarayı* incelenecektir. Bu otelin bir konaklama merkezi olarak Kars'ın kültür turizmini ne ölçüde yansıttığı, kültür turizmi amacıyla hangi folklorik ürünlerin burada icra edildiği folklorizm çerçevesinde incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kars, Hotel Katerina Sarayı, kültür turizmi, gelenek, folklorizm

---

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halk Bilimi (Folklor) Anabilim Dalı, Erzurum/TÜRKİYE, elifyurtsever92@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4104-9914

ABSTRACT

In recent times, tradition or folk products have been marketed in tourism, entertainment industry, media and mass communication for bringing a profit. Especially in recent years, with the popularization of the concept of "cultural tourism" in the tourism industry, tourists have begun to be interested in local and traditional elements, colors and differences and desire to see the culture where it is performed. Entrepreneurs in the tourism industry, who see this potential and want to evaluate it. They start to equip their accommodation structures with cultural and traditional elements to perform the tradition in their own spaces. In connection with this, it is in the field of folklore to examine the environments in which folk products are performed, their performers, organizers, entrepreneurs, users and the structural and functional properties of these products. Folklorism is defined as the use of the folklore product for commercial purposes in different industries by taking it out of its natural environment and inventing, fabricating or revising the existing tradition for the interests and expectations of tourists. Thus, in this study, folk products in touristic hotels will be examined. For this aim, Hotel Katerina Palace, a historical hotel in Kars province, which has become a popular tourism center with the Eastern Express in recent years, will be examined. To what extent this hotel reflects the cultural tourism of Kars as an accommodation center, which folkloric products are performed here for cultural tourism will be examined within the framework of folklorism.

Key Words: Kars, Hotel Katerina Palace, folklorism, tradition, cultural tourism

Giriş

Folklor terimi Avrupa’da sosyo-kültürel hayatın değişmesi ve dönüşmesi süreçlerinin sonucunda ortaya çıkmış ve tüm dünyaya yayılmıştır. Özellikle folklor çalışmalarının ilk ortaya çıktığı yer olan Avrupa’ya baktığımızda folklorun Coğrafi Keşifler ile Batılı insanların keşfettikleri yerde ilkel insan ve toplulukları görmesi ile başlar. Avrupalılar karşılaştıkları bu ilkel insanları gözlemleyerek onlara “soylu vahşi” demişlerdir. Avrupalı insanlar bu “soylu vahşi” dedikleri ilkel topluluklarda gözlemledikleri saflık, doğallık ve otantikliği bir zamanlar kendi ilkel geçmişlerinde de olabileceğini düşünmüşlerdir. Batı’da gelişen hümanizm akımının etkisiyle farklı milletleri ve kültürleri tanıma ve onlara hoşgörüyle yaklaşma eğilimleri Batı insanının seyahat etme ve araştırma motivasyonlarını artırır. Bununla birlikte artık diğer milletlere nesnel bakabilme olgusuna sahip bir aydın kitlesinin yavaş yavaş yetişmesinden sonra “ümme”e dayalı siyasi ve kültürel tercihler “millet”e dayalı kavrama doğru evrimleşir. Aydın kitlenin ve seyyahların ilkel ve Doğu toplumlarına dair yapmış oldukları araştırmalar Avrupalıların kendi geçmişine duyulan merakını perçinlemiş ve onlara, Amerika’da gördükleri “soylu vahşi”lerin benzer kültürlerinin kendi geçmişlerinde de olabileceğini düşündürmüştür. Bu yüzden Avrupa’nın soylu vahşi ruhunu

onlara en çok benzeyecek olan köylülerde ve “halk” denilen okuma yazması olmayan topluluklarda aramaya başlamışlardır. İkel ve Avrupa köylülerinin kültürü üzerine birçok aydın araştırmalar yapmış, bu araştırmaları akılcılık ve karşılaştırma düzleminde ele almışlardır. Yine İngiltere’de bu durumun etkisiyle klasik dönem eserleri bir kenara bırakılarak Tevrat ve Homer esas alınarak halk şiiri ve edebiyatı ön plana çıkartılmıştır. Sonrasındaki Ossiancılık akımının etkisiyle de Avrupa’da halk edebiyatına ve halk kültürüne yoğun bir ilgi başlamıştır. Herder’in de etkisiyle halk edebiyatının ulusal ruhu temsil ettiği ve bu yüzden halk arasında yaşayan eski kültür öğelerinin yeni ulusal kimliğin inşası için gerekli olduğunu savunan görüşler ortaya atılmıştır. Bu yüzden folklor Avrupa’da ulusal devletlerin kimlik, tarih ve kültür inşasında kullanılan bir araç olmuştur (Oğuz 2020: 1-7).

Türk edebiyatında da folklorun ortaya çıkışında, Tanzimat döneminde halk edebiyatına uyanmaya başlayan ilgi ve Ziya Paşa’nın *Şiir ve İnşa* makalesindeki halk edebiyatına dair görüşleri etkili olmuştur. Sonrasında Ahmet Vefik Paşa’nın folklor kavramından haberdar olduğunu söylemesi ve ardından 1789 yılında Fransa’da ortaya çıkan devrimin etkisiyle milliyetçilik fikrinin alevlenmesiyle birlikte halk ve ulus kavramları yan yana gelerek folklor terimi artık kendine iyice bir yer edinir. Daha sonra Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kurulması ve Cumhuriyet ideolojisinin etkisiyle çeşitli dernek ve dergiler aracılığı ile folklor araştırmaları ve derlemeleri yoğun bir şekilde yapılmaya başlar. (Oğuz 2000: 14-63). Folklorun tarihsel geçmişine bakıldığında Avrupa ve Türkiye’de sosyal, politik ve kültürel tabanlı bir zemine ve milliyetçi bir yapıya sahip olduğu görülür.

Folklor araştırma kuram ve metodolojileri gözden geçirildiğinde folklorun her dönem farklı bilimsel ve sosyo-kültürel dinamiklerin etkisi ile şekillendiği ortaya çıkmaktadır. Son yıllarda teknolojiye hızlı ilerleme ve neticesinde ortaya çıkan küreselleşme ile folklor ürünleri kültür endüstrisinde önemli bir yere sahip olmuştur. Bu çerçevede folklorun araştırma alanları da çehresini değiştirmeye başlamış ve çeşitli kavramlar ortaya atılmıştır. Bu kavramlardan biri de folklorizmdir. Günümüzde folklorun folklorizm çerçevesinde değerlendirilebilecek olan çeşitli uygulamaları görülmektedir. Medya, kitle iletişim araçları ve turizm gibi sektörlerin kültür kavramına yöneldiği ve onu birtakım ekonomik amaçlarla işlemeye başladığı görülmektedir (Wolf-Knuts 2007: 176-177).

Bu çalışmada folklorizm kavramı çerçevesinde folklor ve turizm ilişkisi ele alınmıştır. İki terim arasındaki ilişkiyi pekiştiren diğer bir kavram kültür turizmidir. Kültür, bir topluma veya bir topluluğa ait olan geçmişten günümüze kadar üretilmiş somut ve somut olmayan tüm öğeleri içeren bir kavramdır. Son yıllarda kültür turizmine yoğun bir ilgiden dolayı artık “otantik, mahallî, yerel” olan geleneksel unsurlar turistlerin ilgisini çekmektedir (Çobanoğlu 1998: 7-12). Bu dikkati fark eden girişimciler bundan istifade edebilmek için

geleneksel unsurlara göre işletmelerini donatmakta, yerel kültürle bütünleşecek bir tarz yaratma ve geleneği işletmelerinde icra etme yoluna gitmişlerdir. Bu makalede, Kars ilinde bulunan ve günümüzde tarihi bir otel olarak kullanılan *Hotel Katerina Sarayı* incelenerek buranın bir konaklama merkezi olma yönüyle Kars'ın kültür turizmini ne ölçüde yansıttığı, hangi somut ve somut olmayan kültürel öğeleri içerdiği ve hangi folklor verimlerinin burada icra edildiği folklorizm ve kültür turizmi çerçevesinde değerlendirilecektir.

Araştırmanın veri toplama metodolojisini, nitel araştırma yöntemlerinden gözlem ve görüşme oluşturmaktadır. Sahadan elde edilen veriler neticesinde *Hotel Katerina Sarayı*'nın tarihçesi, mimari yapısı, konumu, barındırdığı somut kültürel öğeler ve icra edilen somut olmayan kültürel öğeler folklorizm ve kültür turizmi bakış açılarıyla incelenecektir. Elde edilen bulgulara göre bu otelin Kars'ın kültür turizmini yansıtmadaki rolü, icra edilen kültürel öğelerin yapısı, işlevleri ve geleneğin pazarlanarak ne tür bir değişim ve dönüşüm geçirdiği değerlendirilecektir.

1.Folklorizm

Ulrika Wolf-Knuts "Folklorizm, Nostalji ve Kültürel Miras" isimli makalesinde folklorizm teriminin ilk olarak Hans Moser tarafından 1962 yılında ortaya atıldığını söyler. Bu makaleye göre folklor, ticaret ve kültür politikaları kapsamında kullanılmasıyla Hans Moser bu kavramı tanımlamıştır. Wolf-Knuts, Moser'in folklorizmi, bir ihtiyaç olarak tek tipleşmeye karşı bir koruma gereksinimi olarak açıkladığını söyler. Moser'e göre folklorizm ürünleri insanları eğlendirerek onları cezbedi ve eğitsel olabilir. Aynı zamanda folklor ürünleri kendilerine kitle iletişim araçlarında, medyada, reklamcılık endüstrisi, el sanatları derneklerinde yer buldu ve kültür politikaları tarafından da desteklendi. Bu şekilde Moser, folklorizm ürünlerinin ekonomik yönünün olduğunu, turizm endüstrisinde kullanıldığını, reklamlar ve kitle iletişim araçları tarafından da desteklenerek ticari kaygılar amacıyla kullanıldığını söyler. Folklorizm ürünlerinin insanların duygularına seslenerek bir cazibe oluşturan psikolojik bir yanının olduğunu, değişime karşı halk ürünlerini ve kültürel kimliği koruduğunu ifade eder (Wolf-Knuts 2007: 176-177).

Venetia J. Newall "Halk Bilimi ve Geleneğin Uyumu (Folklorizm)" makalesinde bu terimle ilk kez 1967 yılında Uluslararası Halk Müziği Kurulu'nda Dr. Felix Hoerburger'in ifadelerinde karşılaştığını ama bu kavramın daha önce Alman halkbilimci Hans Moser tarafından 1962 yılında yayımlanan *Folklorismus in Our Time* isimli kitapta kullanıldığını söyler. Moser folklorizmi, *Halk biliminin orijinal bağlamından uzak bir şekilde ortaya koyularak bilinen herhangi bir geleneğin dışında farklı amaçlar için halk bilimin icadı ve yaratımı* olarak tanımlamıştır (Newall, 2014: 80). Moser folklorizmi üç türe ayırmıştır: *Halk kültürünün orijinal yerel bağlamından uzak bir şekilde ortaya koyulması, popüler motiflerin*

başka bir sosyal sınıf tarafından gerçekleştirilen oyunbaz imitasyonu ve bilinen herhangi bir geleneğin dışında farklı amaçlar ile halk bilimin icadı ve yaratımı (Newall, 2014: 80). Bu ifadelerden yola çıktığımızda folklorizmin folklor ürünlerinin doğal icra bağlamından kopartılarak çeşitli alanlarda ticari kaygılar için kullanıldığını ve bu amaçla halk ürünlerinin yeniden icadı ve yaratımı olarak tanımlandığını görürüz. Aynı makalede Moser'a göre eğitsel ve politik sebeplerden dolayı folklorizmi ilk geliştirmeye çalışanlar üst sınıflardır ve zamanla medyanın desteği, eğlence ve turizm endüstrilerinin de katılımıyla bu kavram halk arasında yaygınlaşır. Moser, folklorizmin farklı bölgelerde farklı işlevlere sahip olduğunu söyler. Folklorizmin Batı'da endüstriyel pazarların bir sonucu olduğunu, Doğu Avrupa'da siyasi ve kültürel bir işleve sahip olduğunu ifade eder (Newall 2014: 80-84).

Ragina Bendix bu kelimenin 1960'tan önce Fransa ve Doğu Avrupa'da "neofolklorizm" kelimesi olarak kullanıldığını ve bu kelimenin de "folklor ürünlerinin; müzik, sanat ve edebiyatın gelişmiş şekillerine adapte edilmesi" anlamına geldiğini söyler (Şahin 2009: 51). Bunun dışında tıpkı Moser gibi Bendix de folklorizmin Avrupa'nın tamamında aynı anlama gelmediğini ifade eder. Batı Avrupa'da bu kavram daha çok halk ürünlerinin, ticari amaçlarla çeşitli endüstrilerde kullanımı olarak görülürken (Şahin 2009: 51), Doğu Avrupa'da bu terimin Marksist-Leninist kültürel ilkelere göre toplumun yeniden yapılandırılmasına yardımcı olmak için siyasi bir işleve sahip uygulamalar anlamında kullanıldığı görülür (Newall 2014: 86).

Folklorizm teriminin Amerika Birleşik Devletleri'nde "fakelore" olarak ortaya çıktığı ama bu kavramın az tartışıldığı daha çok son zamanlarda "geleneğin icadı" ve "geleneğin revizesi" gibi kavramların folklorizmle bağlantılı olarak ortaya çıktığı ve bu kavramların *izole edilmiş herhangi bir folklor ürününün çeşitli amaçlar için kullanımını* ifade ettiği söylenir (Şahin 2009: 52). Bu anlamda folklorizmle bağlantılı olarak "fakelore", "icat edilmiş gelenek" kavramlarına kısaca bakmak gerekir.

Fakelore kelimesi ilk kez Richard Dorson'ın 1950'de *Amerikan Mercury* dergisinde yayımladığı "Folklor ve Fakelore" makalesinde ortaya atılmıştır. Fakelore, bu yazıda *gerçek olduğu iddia edilen sahte ve sentetik eserlerin sergilenmesi* olarak tanımlanmıştır. Dorson, fakelore ürünlerinin sahadan derlenmediğini, gazete ve dergilerden derlenerek yeniden yazıldığını Amerika'daki halk kahramanı Paul Bunyan'dan örnek vererek birçok halk kahramanı etrafında oluşan hikâyelerin uydurma olduğunu öne sürer (Dundes 2006: 50-65). Alan Dundes "Fakelore Fabrikasyonu" isimli eserinde fakelore alanını genişleterek bu kavramın sadece kimi halk kahramanları ile sınırlı olmadığını masaldan şiire, giyimden mimariye birçok alanda fakelore örneklerine rastlayabileceğimizi söyler (2006: 50-65). Fakelore kavramıyla bağlantılı olarak ortaya atılan diğer kavramlardan bazıları "icat edilmiş gelenek" ve "revize edilmiş gelenek" kavramlarıdır (Şahin 2009: 52). Özkul Çobanoğlu'na

göre “ıcat edilmiş gelenek” kavramı 1970'lere kadar Dorson'un ifade ettiği fakelore kavramı gibi olumsuzdur. Ama sonrasında 1970'lerden itibaren “halk” kavramının tanımının değişmesi ve “bağlam” ve “ııra” kavramlarının ön plana çıkmasıyla oluşan yeni kuramsal çerçevede “ıcat edilmiş gelenek” kavramına bakış açısı değişmiştir. Özellikle Alman halkbilimci Herman Bausinger'in 1960'larda yayımladığı ve büyük ilgi gören çalışmasında “ıcat edilmiş gelenek” kavramına bakış Amerikalı halkbilimcilerden farklıdır. Herman'a göre sanayi toplumunun ortaya çıkardığı şartlardan kısa süreli olarak kaçmak turizm kavramını ortaya çıkarmıştır. Herman turizm kavramının henüz tarım toplumu hayatını yaşamakta olan yörelerdeki halk kültürünü (turistin) ihtiyaç ve isteklerine göre şekillendirdiğini öne sürmüştür (Çobanoğlu 1998: 7-12).

Bu ifadelerden yola çıkılarak turizm, folklor, değişim ve endüstrileşme arasında karşılıklı bir etkileşimin varlığından söz edilebilir. Turizmle birlikte kırsal alanlardaki halk bilgisi ürünleri turistlerin ilgi ve beklentilerine göre değişmekte, yeniden yaratılmakta, ıcat edilmekte, onları şekillendirmektedir. Ayrıca Herman turizm hareketinin sanayi toplumu öncesini yaşayan yerlerde aradığı şeyin “orijinallik, el değmemişlik” olduğunu söyler (Çobanoğlu 1998: 7-12). O halde turistik bölgelerde turistlerin bu beklentilerini karşılamak için folklorik ürünlerin pazarlanabilir formlarının ortaya çıktığı söylenebilir. Bu yüzden turistik bölgelerde turizmciler yerelliği ve mahallî kültürü yansıtabilecek imajları, objeleri, mekânları, figürleri, stilleri kullanma yoluna gitmişlerdir. Sadece maddi kültür unsurlarını değil modernleşmeyle birlikte yerel müzik, dans, halk oyunları, efsaneler ve anlatılara kadar her türlü somut ve somut olmayan folklor ürünleri pazarlanabilir bir metaya dönüşmüştür. Bu değişim ve dönüşümü yaşayan turistik yerlerde, turistlerin ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda yeni bir kimlik anlayışı ortaya çıkmış ve bu durum süregelmiştir. Ayrıca Herman fakelorenin kazanç için üretilmiş, satılacak bir fikir olduğunu söyler. Şayet fakelore, folklorlardan daha iyi satılır ve pazarlanırsa üretimi yapılacak olan şey fakelore olur. Folklorizmin de folklorun ticarileşmesi, insanları sömürmenin çeşidi olan fakelorede sonuçlandığını ifade etmiştir (Çobanoğlu 1998: 7-12).

Bu durumda folklorizm kavramının “folklor”, “fakelore”, “ıcat edilmiş gelenek”, “revize edilmiş gelenek” gibi kavramları içine alarak bunların ticari amaçlarla kullanımını ifade ettiğini söyleyebiliriz. Özellikle turistik bölgelerde turistlerin ilgisini çekmek için folklor ürünlerine benzer olarak yeni ürünler üretilmekte ya da üretilen herhangi bir ürününün halk ürünü olduğu söylenip pazarlanmaktadır. Bu durumda fakelore kavramının folklorizmin bir parçası olduğu söylenebilir. Folklorizm hem fakelore ürünlerinin üretilmesine yol açmakta hem de geleneği pazarlayarak onu değiştirmekte ve dönüştürmektedir. Sonuç olarak folklorizm, folklor ürününün doğal ortamı dışına çıkarılarak farklı endüstrilerde ticari

amaçlar için kullanılması ve turistlerin ilgi ve beklentilerine yönelik gelenek icat etme, uydurma ya da var olan geleneğin revize edilmesi yollarıyla pazarlanmasıdır.

2. Kültür Turizmi ve Folklor

Fransızca *culture* kelimesinden türeyen kültür sözcüğü uygarlık, üretim, eğitim ve sanat gibi farklı dallarda çeşitli anlamlar yüklenmiştir. Güncel Türkçe Sözlük'e göre "*Tarihsel ve toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan tüm maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü.*" olarak tanımlanmaktadır. Genel anlamda kültür için yapılan ortak tanımlardan yola çıkıldığında kültür: "*Bir ulusa, bir ülke veya ülke içinde farklı bölgelere ait bilgi, üretim, sanat, gelenek, görenek, dil, inanç, alışkanlık, değer yargıları, giyim-kuşam gibi insanın yarattığı, öğrenilen ve yeni kuşaklara aktarılan, toplumsal, değişen, bütünleştirici, özellikleri olan bir olgu.*" şeklinde ifade edilmektedir (Doğaner 2013: 13). Buradan yola çıkıldığında kültürün bir milletin ya da bir topluluğun üretmiş olduğu hem somut hem de somut olmayan tüm folklor değerlerini kapsadığı söylenebilir. İşte bütün bu değerler halk biliminin (folklorun) inceleme alanına girer.

Kültür turizmi, hem turizm hem de kültür ile bağlantılı bir kelimedir. En genel anlamıyla insanların yeni bir kültür öğrenmek, farklı bir kültürel çevre görmek, yeni bir deneyim kazanarak kültür seviyesini yükseltmek amacıyla bir yerden başka bir yere yapmış oldukları seyahatlere denmektedir. Bu tanımlamadan hareketle kültür turisti kavramı ortaya çıkmaktadır. Kültür turisti bu turizm sayesinde bilgi ve deneyim sahibi olan kişidir. Kültür bir toplumun tüm maddi ve manevi öğelerini içerdiği için kullanıcılarına son derece dinamik, değişken ve farklı bir deneyim sunar. Kültür turizmine örnek olarak mimari eserler, yiyecek ve içecek kültürü, gastronomi, sanat eserleri, yerel dans ve oyunları, giyim, kuşam, el sanatları, din, dil, sanat, edebiyat, eğitim, tarım, yönetim, teknolojik ürünler gösterilebilir (Doğaner 2013: 12-13). Dünya Turizm Örgütü'ne göre bir toplumun sanatsal ve mimari ürünleri, tarihsel ve kültürel mirası, edebiyatı, müziği, yaratıcı sanat endüstrisi, yaşayan kültürel değerleri, yaşam biçimleri, değer sistemleri, inanç ve gelenekleri kültür turizm alanına girmektedir (UNWTO 2017).

Richard Gerry'nin (2001) "Avrupa Turizminin Kültürel Cazibesi" isimli çalışmasında "kültürel turizmin kaynakları"ını şu şekilde sıralamaktadır: tarihsel olaylar ve ünlü insanlar, temalı etkinlikler ve gezi programları, modern kültür öğelerinden yerel filmler, yerel TV'ler, yerel yiyecekler, özel ilgi seyahatleri, miras çekiciliklerinden müzeler, tarihi kalıntılar, tarihi bahçeler, sit alanları, sportif ve boş zaman faaliyetleri, festivaller ve özel olaylar, folklor, sanatçılar, yerel el sanatları, sanatsal faaliyetler, endüstri ve ticaret

merkezlerinden pazarlar, alışveriş merkezleri, ünlü mağazalar, tarımsal çekicilik, inanç merkezleri ve mimari çeşitlilikler olduğunu söyler.

Küreselleşme ve rekabet, bireylerin farklı kimlik ve kültürleri tanıma, deneyimle motivasyonlarını artırırken aynı zamanda ülkeler de bu pazardan pay alabilmek için kendi kültürlerini pazarlamaya çalışmaktadır. Bu amaçla birçok destinasyon kendi farkını ortaya koyup daha fazla turist çekmek için kültür potansiyellerini ön plana çıkarmak istemektedir. İnsanların farklı çevreleri görme ve deneyimleme isteği, seyahat ve iletişim alanındaki gelişmeler, bilgiye hızlı ve kolay erişim sonucunda farklı yerlerin kültürel ve tarihi yaşamını deneyimleme isteği ve de dünya nüfusunun giderek yaşlanmasıyla birlikte kitle turizminden giderek uzaklaşması kültür turizmine olan ilgiyi artırmıştır (Subaşlar 2017: 29-30).

Türkiye'deki kültürel turizm potansiyeline bakıldığında zengin bir kültürel varlığa sahip olduğu görülür. Geçmişten günümüze Hititlerden Asurlara, Friglerden Bizanslılara, Selçuklulardan Osmanlılara kadar birçok medeniyete ev sahipliği yaptığı için bu farklı uygarlıkların mirasını sürdürmekte ve korumaktadır. Bunun dışında zengin ve çeşitli geleneksel kültürü, birçok ören yeri ve antik kentle sahip olması, yemek, dans, gelenek ve görenekleri, müze ve sergileri, mimarisi ve doğal güzellikleri de ilgi çekmektedir. Bu açıdan ülkemiz zengin bir kültürel mirasa sahiptir. (Subaşlar, 2017: 76-77) Bu kültürel mirastan ekonomik anlamda faydalanmak için bu ürünlerin en temelde korunması ve tanıtılması gerekmektedir.

Kültür turizmi, turizm endüstrisinin ve kültür ekonomisinin temelini oluşturur. Türkiye'de 1950'li yıllardan sonra İstanbul'dan Anadolu'ya yayılan kültür turizmi, daha çok tarihi ve kültürel miras yerlerine sahip olan güzergâhlar etrafında şekillenmiş ve zamanla bu hareket tüm Anadolu'ya yayılabilmiştir. Kültür turizmi beraberinde bir kültür ekonomisi getirir. Kültür turizmi ile birlikte gelen ekonomik güç İstanbul dışında farklı bölgelere dağılarak hem o bölgelerin turizm ile kalkınmasını hem de o bölgelerdeki kültürel mirasların korunması ve sürdürülmesini sağlamıştır. Kültür turizmi ziyaretçi, gelir sayısındaki düzenli artış miktarı ve mevsimlik olmamasından dolayı oldukça dikkat çekici bir endüstridir. Bu amaçla kültür turizm güzergâhlarının hazırlanması, yerel ve ulusal tarihi, kültürel envanterlerinin çıkartılması son derece önemlidir. Kültür turizminde yaşanan bu artış ile birlikte turistlerin beklentileri ve motivasyonu kültürü etkilemekte ve dönüştürmektedir (Özdemir 2009: 81).

Kültür turizminde kültür turistinin motivasyonunun bir yere ait olan somut ve somut olmayan kültürel mirası tanıma ile ilgili olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle günümüzde küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan tek tipleşmeye karşı insanlar artık farklı, otantik, yerel ve mahallî olana yönelerek değişik kültürleri, gelenekleri tanıma ve bunları uygulayıp farklı

bir deneyim kazanmak için kültür turizmine yoğun ilgi göstermektedir. Bu yüzden son yıllardaki turizm hareketliliğinin kültür turizmine yoğunlaştığı söylenebilir. Turizmin yoğun olduğu bölgelerde folklor ürünlerinin de pazarlanabilirliği daha yüksektir. Bu bölgelerde turizmciler turistlerin ilgisini çekmek için mahalliliği, yerelliği, otantiklik ve etnik yapıyı göstermek için o kültüre ait olan imaj, figür, stillerle ile o bölgenin çevresini ve turistlerin konakladığı yapıları bunlarla donatma yoluna gitmişlerdir (Şahin 2009: 52-53).

Turizm ve folklor arasındaki ilişkinin karşılıklı bir ilişki olduğunu söyleyebiliriz. Turizmle birlikte gelenek daha geniş kitlelere ulaşabilmekte ve kültürel mirasa duyulan ilgi karşılığında geleneksel folklor ürünleri turizm için bir endüstri yaratmaktadır. Folklor ürünlerinin turizm pazarında sunulması folklor ürünlerinin yapılarının ve işlevlerinin değişimine yol açmaktadır. Kültür turizmi çerçevesinde folklorizmin, folklor ürünlerinde ne tür değişikliklere yol açtığını görmek ve bunlarla ilgili araştırmalar yapmak, folklorun farklı alanlarla olan etkileşimini incelemek folklor araştırmalarının kapsamına girmektedir (Şahin 2009: 53-54).

3. Folklorizm Çerçevesinde Kars İlindeki Hotel Katerina Sarayı'nın İncelenmesi

3.1. Kars'ın Tarihçesi

Kars şehri ismini M.Ö 130-127 yılları arasında Kuzey Kafkasya ve Dağıstan bölgesinden gelerek buraya yerleşen Karsak Türklerinden almaktadır. Bu anlamda Türkiye'nin en eski Türkçe yer ismine sahip olan şehir unvanına sahiptir. Kars'ın tarihsel durumuna baktığımızda M.Ö 5000 ve 4000 yıllarında Doğu Anadolu ve Azerbaycan'a yerleşen Huriler Kars'ın ilk sakinleridir. Daha sonra bölge çeşitli medeniyetlerin önemli merkezi haline gelmiş, Urartuların, İskitlerin ve Arsak Türklerinin yaşadığı bir yer olmuştur. Kars, 1064 yılında Selçuklu Türkleri tarafından fethedilmiş, sonrasında Moğol istilasına uğramış, devam eden süreçte Akkoyun ve Karakoyun devletlerinin egemenliğine girmiş ve 1535 yıllarında Osmanlı İmparatorluğunun topraklarına katılmıştır. 1877-1878 (93 Harbi) Osmanlı-Rus savaşından sonra şehir Ruslara bırakılmış ve 40 yıl Rus işgalinde kalmıştır. 1918'de şehir Rus işgalinden kurtarılmış ve Mondros Mütarekesi gereği ordunun çekilmesi ile şehir kendi kaderi ile baş başa bırakılmış ve sonunda 30 Ekim 1920'de Kazım Karabekir önderliğinde Türk ordusu tarafından alınarak Türk topraklarına katılmıştır (Erişen 2013: 6-51).

Bu açıdan baktığımızda Kars'ta farklı devletlerin egemenlik kurmasından dolayı şehrin bir kültürel çeşitliliğe sahip olduğunu görmekteyiz. Bunun en belirgin kanıtını Kars'ın somut kültürel miras örneklerinden biri olan sivil mimaride görmekteyiz. Şehrin özellikle 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı sonrasında Ruslara geçmesi ve 40 yıl Rus egemenliğinden

kalması şehirdeki birçok yapının Baltık mimari tarzıyla yapılmasını sağlamıştır (Gündoğdu, 2007: 79). Bu yapıların birçoğu günümüze kadar gelmiş ve Kars'ın bir tarihsel kültür şehri olarak ön plana çıkmasını sağlamıştır. Biz de bu makalede Baltık mimarisi tarzıyla inşa edilen önemli bir tarihi ve turistik yapı olan *Hotel Katerina Sarayı*'nın bir turist konaklama merkezi olarak Kars'ın kültürel mirasından, yaşam ve kent kültüründen taşınmış olduğu izleri inceleyerek folklorizm çerçevesinde geleneğin buralarda nasıl icra edilip pazarlandığını inceleyeceğiz. Bunun için de bu otelin tarihsel kimliğine, mimari dokusuna, doğal ortamdaki konumuna, iç donatılarına ve burada hangi somut ve somut olmayan folklorik unsurların sergilendiğine/sahnelendiğine bakılacaktır. Bu bağlamda çalışmanın merkezine alınan otelin bir yandan şehrin yerel kültürel faaliyetlerinin tanıtılmasında ve yaşatılmasında, geleneksel kültürün zenginliğinin korunmasında ve sürdürülebilmesinde sağladığı katkıya, diğer yandan burada pazarlanan geleneksel ürünlerin ne tür bir değişim ve dönüşüm geçirdiğine bakılacaktır.

3.2. Kars Hotel Katerina Sarayı

Tarihçesi

Hotel Katerina Sarayı, 1879 yılında Rus işgali döneminde Çar II. Nikolay tarafından Baltık mimari tarzında Hollandalı mühendislerce yaptırılan bir yapıdır. Bu yapının inşa sebebi tam olarak bilinmemekle birlikte tahminen Çar II. Nikolay'nın eşi Katerina için yaptırdığı söylenmektedir (URL 1). Rus işgalinden sonra Cumhuriyet döneminde burası çeşitli amaçlara hizmet için kullanılmıştır. Yapı, bugün Kaleiçi Mahallesi'nin Dere İçi mevkiinde yer almakta olup Baltık mimari tarzında iki katlı kesme bazalt taşından bordür süslemeli olarak yapılmıştır. Cumhuriyet döneminde burası uzun süre Tugay Komutanlığı tarafından karargâh binası olarak kullanılmıştır. Daha sonra 1995-98 yılları arasında restore edildikten sonra Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlık binası olarak kullanılmıştır (Kars İli Kültür Envanteri 2009:176). Üniversitenin başka bir yere taşınmasından sonra bina, uzun süre atıl bir durumda kalmıştır. 2015 yılında Karşılı bir iş insanı tarafından Milli Emlak'tan belli bir süreliğine kiralanarak yapı, restore edilerek 11 Kasım 2017 tarihinde butik otel olarak hizmet vermeye başlamış ve halen günümüzde aynı şekilde kullanılmaktadır.¹

---

¹ *Hotel Katerina Sarayı* ile ilgili bu bilgiler, işletme sahibi sözlü kaynak Mustafa ERDOĞDU ile yapılan görüşmeden ve otelin web sitesinde yer alan bilgilerden elde edilmiştir.

Mimari Yapısı

1877-78 Osmanlı Rus Savaşı'ndan sonra Rus yönetimine geçen Kars, Ruslar tarafından "Garnizon Kent" olarak inşa edilmiştir. Özellikle Kars ilinde *Hotel Katerina Sarayı'nın* da bulunduğu Kaleiçi ve Dere İçi mevki askerî bölge olarak kullanılmış ve Cumhuriyet döneminde de benzer amaçlara hizmet etmiştir. Bu yüzden otel de dâhil olmak üzere bu bölgede bulunan birçok yapı yeni kullanımlarına bağlı olarak değişim göstermiştir (Türkan 2017: 53). Otelin mimari özelliklerine bakıldığında Kars'taki birçok yapı gibi burası da Baltık mimari tarzında inşa edilmiştir. Baltık mimarisi Rusların 1706 yıllarında Baltık Denizi'ne komşu yerlerde uygulamış oldukları mimari anlayışa verilen bir isimdir. Bu mimari üslubu Ruslar, 1878'den 1918'e kadar Kars'ta yeni bir imar geliştirmek ve Kars'ı askerî bir şehir olarak düzenlemek için uygulamıştır. Bu amaçla Ruslar, 1882 yılında Hollandalı mühendisleri şehre getirterek bu mimari anlayışı şehirde uygulamıştır. Yeni şehir planı birbirini dik kesen ızgara planlı caddelerden oluşup bu geniş caddelerin üzerinde Baltık mimari tarzında düzgün kesme bazalt taşlardan oluşan tek katlı, iki katlı ve az da olsa üç katlı binalardan oluşmuştur. Bu binaların giriş cephelerinde yalancı sütunlar ve bordür kabartma taşlarla süslenmiş olup iç mekânlar uzunca açılan bir koridor etrafına sıralanan oda ve salonlardan oluşur. Bu mimari tarzın en dikkat çekici ögesi "peç" adı verilen şömineye benzeyen ısıtma sistemidir (URL 2). *Hotel Katerina Sarayı*, Baltık mimari tarzında düzgün kesme bazalt taştan inşa edilmiş olup kuzey ve güney yönünde üç katlı ve "U" biçiminde bir yapıdır (Türkan 2017: 54). Bodrum katı olmayıp giriş ve iki kattan oluşmaktadır. Tavan yapısı raylı sisteme göre yapılmış olup tavanları dört metreye kadar yaklaşan bir yüksekliğe sahiptir. Yapının ilk iki katında orijinal bazalt taşları kullanılmıştır. Yapının ön cephesi özel olarak yontulmuş kesme taşlardan inşa edilirken yan ve arka cephelerinde düzgün kesme taşlar kullanılmıştır. Yapının baca ve çatı şekillerinde "Baltık" stili denilen mimari öğeler belirleyici olmuştur (Gündoğdu 2007: 86). Toplamda 34 odası bulunan yapının odaları taş oda sistemine göre inşa edilmiş olup duvarların kalınlığı 105 cm'dir. Bina her ne kadar her odada bir şömine olacak şekilde "peç" sistemine göre inşa edilmişse de şu anda ısıtma sistemi olarak kalorifer kullanılmaktadır. "Peç" sistemi Rusların soylu sınıfa ait yapılarda ya da resmi binalarda ısınma için yapmış oldukları kalorifer ve soba arasında sisteme denir (Gündoğdu, 2007: 86). Kapı, pencere, merdiven, ortak kullanım alanları ve dekoratif ürünleri orijinal ahşap ürünlerden yapılmış olup Kars ilinin karakteristik mimari yapısını yansıtmaktadır (bkz. Resim 1 ve 2).

Konumu

Bina, konum olarak Aras Nehri'nin bir kolu olan Kars Çayı'nın kıyısında yer alıp koru park içerisindedir. *Hotel Katerina Sarayı*, Kars'ta önemli tarihi yapıların bir arada bulunduğu Kaleiçi Mahallesi'nin Dere İçi mevkiinde konumlanmıştır (Kars İli Kültür

Envanteri 2009:176). Arka tarafında Kars Kalesi'nin olması, önünde Kars Çayı'nın akması ve yanında Tarihi Konservatuar Binası'nın bulunması bu oteli diğer butik otellerden ayıran önemli özelliklerindedir. Bu açıdan otel, hem tarihi turizmi hem de doğa turizmini bir arada içermesinden dolayı turistler tarafından çokça tercih edilmektedir. Bina koru bir park içerisinde olduğu için halk oyunlarının gösterimi ve canlı müziklerin icrası bina dışında gerçekleştirilmektedir (bkz. şekil 3,4).

Hotel Katerina Sarayı'nda Sergilenen Maddi Kültür Ürünleri

Hotel Katerina Sarayı'nın iç donatılarına baktığımızda Kars'ın maddi kültürüne ait birçok ögeyi barındırdığı söyleyebilir. Örneğin binanın lobi kısmında 200 yıldan daha fazla geçmişe sahip olan bir Kars halısı hemen göze çarpar. Kars ili ve çevresinde hayvancılık faaliyetleri çok yoğun yapıldığı için bu durum halı ve kilim dokumacılığına da etki etmiştir. Ham maddesi hayvansal ürünlere dayanan halıcılık şehirde önemli ölçüde gelişmiş ve halılar yurt içine satılmış ve yurt dışına ihraç edilmiştir (T.C. Kafkas Kalkınma Ajansı 2019:42-45). Kars'taki halıcılık zanaatı, kaynağını Kafkas ve İran halıcılık geleneğinden almaktadır. Kafkas halıcılık geleneğini Kars ve çevresine getiren 19. yüzyılda Kafkasya'dan göç ile gelen Terekeme olarak adlandırılan Karapapak Türkleridir (Hamidova, 2020: 92-94). Kars halılarında sıklıkla kazak motifleri görülür. Kars'taki halılar üzerine geometrik desenler, ayetler, Göktürk harfleri ve eski Türk damgaları işlenmiş ve bu yönüyle halılar karakteristik bir özellik kazanmıştır. Bu orijinal desenleri ile yurt dışına özellikle Almanya'ya ihraç edilmiş ve bu desene sahip halılar "Kars halıları" olarak tanınmıştır. Kars halısı olarak bilinen en meşhur halılardan birisi "ejderha desenli halı" olarak bilinendir. Bu halı Kafkas halılarının tipik bir motifi olup bu desene Anadolu'da Kars dışında hiçbir yerde rastlanılmamaktadır (URL 3). *Hotel Katerina Sarayı*'nda da içeri girildiğinde ilk olarak duvardaki "ejderha desenli halı" dikkat çeker. Bu desen yaklaşık olarak 200-300 senelik bir geçmişe sahip tarihi bir eser özelliği taşımaktadır (bkz. Resim 5). Otel içinde Kars'ın maddi kültür ürünlerinin sergilenmesi, bu ürünlerin yaşatılmasını, unutulmamasını ve farklı kitlelere tanıtılmasını sağlamaktadır. Bu halı sayesinde birçok turist Kars'taki halıcılık geleneğinden haberdar olmuştur. Bu yolla gelenek kendine yeni bir alan bulmakta ve otel aynı zamanda bir müze işlevi görmektedir. Bunun dışında otel içinde hikâyesi olan "tarihi anahtarlık" bulunmaktadır. Bu anahtarlık Orhan Pamuk'un *Kar* romanını yazmak için Kars'a geldiğinde uzun süre konakladığı *Tarihi Ferah Otel'e* ait 80 yıllık bir anahtarlıktır (bkz. Resim 6). Bu tarihi anahtarlık her ne kadar folklor ürünü olmasa bile onun bir anlatısının olması kendi folklorunu üretmesi Kars'ın kültür turizmine katkı sunmuş ve bu, oteli turistler için ilginç bir hale getirmeyi başaramıştır. Bu şekilde yine anlatıların da turizm endüstrisinde bir işleve sahip olduğunu söyleyebiliriz. Otelde bunlar dışında Kars yöresine ait gündelik yaşamda kullanılan antika ürünlerin sergilendiği de görülür. Yine bunlar dışında otelin bazı yerlerinde aksesuar

olarak Kars yöresine ait olan müzik aletlerinden garmon ve akordeon sergilenmekte olup otelin duvarlarında da Kars ilinin önemli bir simgesi olan Ani Antik şehrinin görselleri bulunur. Otelin kapı, pencere ve merdivenleri ve ortak kullanım alanlarındaki birçok dekorasyon ürün orijinal ahşap malzemeden yapılmıştır. Bu haliyle bu otelin iç donatılarının Kars'ın kültürel kimliği yansıttığı söylenebilir (bkz. Resim 7, 8, 9).

Katerina Sarayı'nda Folklor

Hotel Katerina Sarayı, Kars ilinin kültürüyle özdeşleşmiş olan Kafkas halk oyunlarının, aşıklık geleneğinin ve Kars yerel müzik kültürünün çok canlı bir şekilde yaşatılmasını sağlayan ve bu geleneklerin icra edilmesini sağlayan birkaç işletmeden biridir. Otel, özellikle kış mevsiminde Doğu Ekspresi'nin etkisiyle yoğun bir doluluk oranına yaklaşmaktadır. Kış turizmi için gelen konuklar için uzun kış gecelerinde otelin bahçesinde Kafkas halk oyunları sergilenmekte ve canlı müzik yapılmaktadır. Canlı müzik icrası için mahalli âşıklar getirilmekte ve Kars'ın geleneksel müzik çalgıları eşliğinde yöresel ezgiler yerli ve yabancı turistlere tanıtılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında geleneğin bu yolla folklorizm bağlamında pazarlandığını görülür. Bir yandan bu durum geleneği, farklı kesimlerden insanlara tanıtıp onun yaşatılmasına, sürdürülmesine katkı sağlarken diğer yandan geleneğin endüstrileşme ve ticari kaygılar sonucunda pazarlanarak orijinal biçiminin dönüşmesine yol açmaktadır.

a) Kafkas Halk Dansları

Kafkas halk oyunları köken olarak Kafkas halklarının yaşamış olduğu coğrafyalarda ortaya çıkmış ve göç ile birlikte bu kültür Türkiye'ye gelmiştir. Kafkasya olarak anılan bölge Kabardin-Balkarya, İnguş, Nogay, Osetya, Gürcistan, Dağıstan, Ermenistan, Azerbaycan, Nahçıvan, Karabağ, Türkiye'nin kuzeydoğusu ve Doğu Karadeniz tarafları, İran'ın kuzey bölgesi olarak tanımlanabilir. Kafkas halkları bu bölgelerde dağınık olarak yaşamışlardır. Türkiye ve Kafkasya arasında kesişim noktası olan bazı illerimiz vardır. Bunlar Kuzey Anadolu'da yer alan Kars, Artvin, Ardahan, Iğdır, Ağrı ve Van'dır. Kafkasya'dan Anadolu topraklarına olan göçler bu şehirlere üzerinden gerçekleşmiş ve özellikle son büyük göç olan 1864 Büyük Kafkas Göçü ile yola çıkan halklar 1877-78 yıllarındaki ayaklanmalar ile bugünkü yaşadıkları yerlere göç etmişlerdir (Elyagutu 2017: 3). Bu göçün etkisiyle Kafkas halk oyunları da göç eden kişilerle birlikte göçülen yerde oynanmaya başlamıştır. Türkiye coğrafyasında Kars ilinde 54 tane Kafkas halk oyunu oynanmaktadır. Bunların bir kısmı orijin olarak eski Kafkas halk oyunlarının aynısı olmakla birlikte diğer bir kısmı Türkiye'de yaratılan Kars'a ait olan yeni oyunlardır (Elyagutu 2017: 35). Kars, Iğdır ve Azerbaycan kökenli Kafkas dansları incelendiğinde Türkiye'de sadece Kars'ta "Kars İli Halk Dansları"ndan bahsedilebilir. Bunun sebebinin yaratılan oyunların ilk defa burada

sahnelenmesi ve sonra halk tarafından kabul görmesi ve göç edilen coğrafyalarda uygulanmamasından dolayı bu oyunların Kars iline ait orijinal yaratmalar olduğu söylenebilir (Elyağutu, 2017: 38).

Kars'a ait olan Kafkas halk dansları şunlardır: "Hoş Gelişler Ola Mustafa Kemal Paşa, Şeyh Şamil, Kazağı, Şeker Oğlan, Han Kızları, Anı Pappürüsü, Kentvari"dir. Bu oyunlar arasında özellikle "Şeyh Şamil" oyunu neredeyse birçok gösteride sahnelenen bir oyundur. Bu oyun Şeyh Şamil adına Üzeyir Bey ve kardeşi tarafından düzenlenen bir oyundur. Rivayete göre Şeyh Şamil ve askerleri Rus ordularına esir düşmüştür. Bir gemide götürülürken sarhoş Rus askerleri Şamil ve arkadaşlarından dans ederek onları eğlendirmesini ister. Arkadaşları oynar ve sıra Şamil'e gelince ben bıçaksız oynamam der. Şamil, getirilen bıçakların arkadaşlarının eline geçmesi için bıçakları oyun içinde arkadaşlarına fırlatır. Böylece ellerine geçen bıçakların yardımıyla Şamil ve arkadaşları Rusların eline esir düşmekten kurtulurlar (URL 4). Bu bıçak atma olayı özellikle bugün Kars folklorunda çok popüler bir şekilde her sahnede gösterilir. Bu oyunun bıçak atma sahnesi ilgi çekici olduğu için otellere gelen turistler özellikle bu tarz gösteriye yönelik danslar görmeyi talep etmektedir. Bu durum da haliyle bu oyunların içeriklerine yansımakta ve oyunun orijinal koreografisini ve figürlerini değiştirmektedir. Erkek sanatçılar özellikle gerilimi ve heyecanı artırmak ve hünerlerini sergilemek için dansın orijinalinde bulunmayan bir takım akrobatik figürleri oyuna eklemektedir.

Oyunda bunların dışında orijinalinden farklı olarak kılıç ve kalkan kullanımının ortaya çıktığı gözlemlenir. Bu benzer durum kostümlere de yansımıştır. Asıl kostümlerin renkleri Kafkas oyunlarının ortaya çıktığı kültür, doğa şartlarına göre şekillenmiştir. Ancak son zamanlarda kullanılan kostümler giderek daha modern bir görünüm almıştır. Kostümlerde canlı renklere, farklı kumaşlara ve farklı kesimlere rastlanmaya başlamıştır. Normalde Kafkas oyunları sert ve karasal iklim şartlarına sahip dağlık Kafkas coğrafyasını yansıtır. İçindeki figürler, kompozisyonlar ve kostümler buna göre oluşmuştur. Bunlar doğanın ve sosyal yaşamın taklidine göre şekillenmiştir. Bu oyunların içinde acı, savaş, kahramanlık, sevinç, özlem gibi temalar yoğunluktadır. Savaş ve göçün etkilerini bulabileceğimiz oyunlardır. O yüzden bu Kafkas dansları daha maskülen ve sert yapıları olan oyunlardır. Erkekler "Kafkas kartalı"ni temsil ederken kadınlar zarafet ve narinliği temsil eden "sülü kuşu" simgesini taşır. Kıyafet ve kostümler de aynı şekilde sosyal yaşam ve iklim şartlarına göre şekillenmiştir. Savaştan dolayı Kafkas halkları daha rahat kamufle olmak için giysilerinde koyu renkleri tercih etmişlerdir. Erkekler uzun çizme, şalvar, kaftan, gömlek giyer ve bellerine kemer, kama, kurşunluklar ve başlarına kalpak takarlar. Kadınlar ise kadife ya da ipekten yapılmış elbise, tül başlık, taç, şalvar ve ayakkabı giyerler. Günümüzdeki oyunlarda çoğunlukla kadın ve erkekler bu şekilde giyinir ama oyunların asıl şekillerinde

bunlar iklim şartları ve sosyal statüye göre renk ve biçim değiştirmekteydi. Günümüzde bir standartlaşma olduğunu ve bunun içine de modern tarzların ve sarı, yeşil ve turuncu gibi canlı renklerin eklendiği söylenebilir.² Kafkas oyunlarını içeriklerindeki bu tür değişimler üzerinde bu oyunların bir ticari faaliyete dönüşmekte olmasının etkisi bulunmaktadır. Bu oyunlara artan ilgiden dolayı organizatörler eğitmen olarak az bilgiye sahip olan kişilerden hizmet almakta ve bu da oyunların içeriklerine ve icrasına zarar vermektedir. Bu durumun üstesinden gelebilmek için halk dansları eğitiminde uzmanların çalışması, müzik eğitiminin amatörler eline terk edilmemesi ve otel gösterilerinde profesyonel kimselerin bulunması gerekir. Bunun dışında her ilin kültür müdürlüklerinin bu türden uygulamaları kontrol edebilmesi veya halk dansları gruplarının bağlı bulunacağı merkezi bir birimin kurulması da Kafkas halk danslarının doğru şekilde icra edilebilmesini sağlayacaktır. Geleneğin her daim yaşamın doğal seyri içerisinde bir değişim ve dönüşüm geçirmesi doğal ve kaçınılmaz bir durum olsa da yine de orijinalliğinin korunması ve gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarılması da önem arz etmektedir (bkz. Resim 10).

b) Kars Müzik Kültürü

Müzik bir topluluğun tarihini, sosyal yaşamını, kültürünü ve benliğini en iyi ifade eden iletişim araçların başında gelir. Bir yörenin müziği o yerin danslarına, oyunlarına, törenlerine, düğünlerine kısacası yaşamın her alanına nüfuz eder ve bu yüzden müzik kültürü bir bölgenin kültürünü ve kimliğini bize tanıtan en önemli araçlardan birisidir. Kars ili Kafkasya'ya yakın olması, geçmişte çok farklı etnik topluluklara ev sahipliği yapması ve şu anda da kozmopolit bir kimlik ve kültür yapısına sahip olmasından dolayı müzik kültürü bakımından oldukça geniş ve çeşitli bir yelpazeye sahiptir (Açar ve Bektaş, 2015: 460-462).

Açar ve Bektaş (2015) "Kars Müzik Kültüründe Kullanılan Çalgılar" isimli makalesinde Kars'ta kullanılan müzik aletlerini şu şekilde sıralar: Âşıklık geleneği kaynaklı olarak kullanılan bağlama ailesi ve bazı Azeri âşıkların buna ek olarak kullandıkları mey ve nağara ile âşıklık geleneği dışında kullanılan bu yöreye ait olan kopuz, tar, kemane, mey, balaban, davul, zurna, nağara, goşanağara, tulum, garmon, akordeon ve kaval (Açar ve Bektaş 2015: 462).

Kafkas halk danslarında kullanılan müzik aletlerine bakıldığında nağara, kopuz, tar akordeon, balaban, garmon, kara zurna, asma davul, klarnet, goşa nağara, doli ve tar kullanıldığı görülür (URL 5). Bu müzik aletlerinden özellikle garmon ve akordeon Türkiye sahasında sadece Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz'de kullanılıyor (Açar ve Bektaş 2015:

---

² Bu bilgiler Kafkas Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları ASD Öğretim Elemanı Mustafa Yusuf İRENCİ ile yapılan görüşmeden alınmıştır.

465). Kafkas halk dansları bu enstrümanlarla icra ediliyor. Ancak günümüzde bu enstrümanlara orijinal Kafkas müziğinde yer almayan farklı enstrümanların eşlik ettiği görülmektedir. Buna bir örnek olarak danslarda garmonun yanında darbuka çalınması gösterilebilir. Hiçbir Kafkas oyununun kökeninde darbukaya rastlanılmamaktadır. Fakat otellerdeki gösteriler incelendiğinde turistlerin ilgisini çekmek ve oyuna hareket kazandırmak maksatlı darbukanın kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum hem yörenin müzik kültürünün orijinalinden farklı tanıtılmasına hem de Kafkas halk danslarının içeriklerinin değişmesine sebep olmaktadır. Kültürün muhafazası ve sürekliliği orijinal biçimleriyle korunabilmesi gerekirken turizm endüstrisinde birbiriyle rekabet içinde olan dans toplulukları farklı olabilmek için farklı enstrüman kullanmaya başlamışlardır (bkz. Resim 11).

c) Âşıklık Geleneği

Kars ilinin Türkiye, İran ve Azerbaycan sahası içinde âşıklık geleneği içinde önemli bir yeri vardır. Kars, bu kültürün yaşatılmasında, sürdürülmesinde, tanıtılmasında önemli bir role sahip olmuş önemli âşıkları yetiştiren bir kültür çevresidir. Âşıklık geleneği, Anadolu insanın yaşantısını, deneyimini, kültürünü ve tarihini yüzyıllardır kendi müziği, hikâyesi ve şiiri ile yaşatmış ve günümüze kadar getirmiştir. Âşıklık geleneği kendine özgü icrası ve bir geleneği olan sanat dalıdır. Bu sanatın icra edilebilmesi için âşığın uzun yıllar usta çırak ilişkisi ile bu sanatı öğrenmesi ve buna yeteneğinin olması gerekmektedir. Âşık denilen kişiler geleneğe uygun şiir söyleyebilen, atışma yapabilen, irticalen şiir söyleme yeteneği kuvvetli olabilen, hikâye anlatabilen ve bunları saz eşliğinde icra edebilen kişilerdir. Âşık adayının, âşıklık geleneği içinde âşıklığa yönelmesi, gelenek içinde yetişmesi ve ustasından eğitim alması uzun bir eğitim sürecine dayanır. Âşıklar bu süreçte ustasını gözler, onunla fasillara katılır ve bu işe yeteneği varsa ustasından mahlas alarak âşık olur. O yüzden bu uzun süreç ve bir ustanın gözetiminde usule ve erkâna uygun bir şekilde gerçekleşir. Âşık ayrıca bu sanatı icra ederken belli başlı kurallara uymak zorundadır. Dolayısıyla bu geleneğe göre bir âşığın yetişmesi ve yetiştikten sonra bu sanatı icra etmesi bir eğitim gerektirir (Heziyeva 2010: 212-213).

Âşıklık geleneğinin günümüzde yaşadığı bir yer olan Kars'a baktığımızda bu gelenek yerel âşıklar tarafından Kars Âşıklar Kahvehanesi'nde, elektronik ortamlarda, gösterilerde, organizasyonlarda ve işletmelerde sürdürülmektedir. Bu geleneğe folklorizm çerçevesinde *Hotel Katerina Sarayı* özelinde baktığımızda burada kış vakitlerinde kültür turizmi çerçevesinde âşıklar getirtilmektedir. Âşıklık geleneğine orta yaş üstü bireyler daha aşina oldukları için bu gelenek onların ilgisini çekerken genç turistler pek ilgi göstermemekte ve sıkılmaktadır. Otele gösteri için gelen yerel âşıkların performanslarına bakıldığında burada âşıklık geleneğinin kurallarına göre tam olarak icra edilmediği görülür. Turistlerin

sıklanması için anlatılar daha kısa tutulmuş ve halk hikâyelerine yer verilmeden gösteriler bitirilmiştir. Âşıklar gelen müşterilerin isimlerini alarak onlar adına birer dörtlük şiir oluşturup karşılığında belli bir miktar para toplamaktadır. Her ne kadar âşıklık geleneği kurallarına göre icra edilmese de en azından otelde bulunan yerli ve yabancı turistlerin bu geleneği doğrudan deneyimlemesi sağlanmış ve bu şekilde kültürün aktarımı sağlanmıştır (bkz. Resim 12).

d) Kars Mutfak Kültürü ve Yöresel Yemekler

Kars'ın mutfak kültürüne ve yöresel yemeklerine bakıldığında çeşitli ve farklı kültürlerden harmanlanmış bir lezzete sahip olduğu görülür. Kars'ın Kafkasya bölgesine yakın olması, geçmişte farklı medeniyetlere ev sahipliği yapması ve tarihte Orta Çağ'ın ünlü medeniyetlerinden biri olan Ani Antik Şehri'ni miras almasından dolayı kozmopolit bir kültüre sahip olduğu söylenebilir. Bu farklı kültürlerin en iyi izleri Kars mutfak kültüründe görülmektedir. Kafkaslardan savaş, göç, siyasi ve sosyal olaylar sonucunda birçok farklı milletin bu bölgeye göç etmesi bölgenin gastronomi çeşitliliğine katkı sağlamıştır. Kars'ın başlıca geleneksel yemeklerinin başında erişte aşı, hürre aşı, ayran aşı, evelik aşı, piti, pörtletme, haşıl, hangel ve kaz ürünlerine dayalı farklı yemekler gelmektedir. Bunların dışında geleneksel pilav, tatlı ve turşuları da meşhurdur (Bayat 2020: 2442-2646).

Kars ilinin mutfak kültürü, iklim ve sıcaklık koşullarından dolayı ağırlıklı olarak et ve süt ürünlerine dayalıdır. Et olarak en başta Kars gastronomisi ile özdeşleşen kaz eti ve ondan yapılan çok sayıda geleneksel yemek akla gelmektedir. Kaz etinden yapılan kaz yahnisi, kaz çekmesi, kaz ketesi, kaz dolması, kaz buğulama, tandırda kaz çekmesi, fırında kaz çekmesi başlıca yemeklerdir (Çerkez vd. 2021: 50-51). Kaz dışından akla gelen diğer bir unsur Kars peyniridir. Yapılan araştırmalarda yerli ve yabancı birçok turistin Kars peynirlerine büyük bir ilgi gösterdiği görülmektedir. Kars ili peynircilik bakımından Türkiye'nin çok köklü, geleneksel kaşar ve gravyer üretimine sahip bir ilidir. Kars ilinin başlıca peynir türleri şunlardır: Kars kaşarı, Kars gravyer peyniri, çakmak peyniri, çökelek peyniri, deve dili peyniri, küflü çeçil peyniri, lor (şor) peyniri, taze çeçil peyniri, yağlı tuluh peyniridir (T.C. Serhat Kalkınma Ajansı 2019: 36-37).

Kars ilindeki kaşar ve gravyer üretiminin tarihçesine bakıldığında ilk üretim tarihi 1877-78 Osmanlı Rus Savaşı sonrasında Rusların Kars'ı ele geçirmesi ile başlar. Bu dönemde Kars'a gelen İsveçli peynir ustaları, Kars'ın iklimin gravyer üretimine uygun olduğunu anlar ve ilk üretimleri yaptıktan sonra mandıralar açmaya başlarlar. Kars'ta ilk zavot (mandıra) 1901 yılında bugünkü Boğatepe köyünde kurulmuştur. Zamanla bölgeye Rusların getirdiği ve peynir yapımını bilen Alman ve Rus kolonilerinin etkisiyle peynir üretimi artmış ve çok sayıda mandıra kurularak peynir üretimi uzun seneler sürmüştür

(Badem 2014: 45-55). 1905 yılında Rus ve Alman kolonileri Kars ve Ardahan ilindeki Malakan köylerinde gravyer peynir imalathanesi kurarak gravyerin ilk kez Anadolu'ya gelmesini sağlamıştır. Bu üretimler 1918 yılına kadar sürmüştür. Daha sonra Rus işgalinin sona ermesi ve Rus kolonilerinin bölgeden çekilmesiyle peynir üretimi bir müddet sona ermiştir (Yazıcı 2014: 78-79).

Rusların Kars ve çevresini terk etmesinden sonra Kafkaslardan birçok Türk topluluğu Anadolu'ya göç etmiştir. Bu göçlerle birlikte peynirciliği bilen Karapapak Türkleri Rus ve Alman kolonilerinden kalan imalathaneleri devralarak üretime başlamışlardır. Bu şekilde kaşar peynir üretimi Cumhuriyet döneminde ilk kez Kars'ta üretilmiş olup zamanla birçok mandıra kurulmaya başlanmıştır. Peynir üretimi 1970'lere kadar ciddi oranda artış göstermiş ve daha sonra bölgede yaşanan göçler, yeni peynir ustalarının yetişmemesi ve ekonomik nedenlerden dolayı üretim 1990'lara kadar giderek düşmüştür. 2000'li yıllarda tekrar bir toparlanma yaşanmış ve üretim belli bir seviyeye gelmiştir (Yazıcı 2014: 73-102).

Peynir dışında Kars balı da oldukça ünlüdür. Kars ili modern kovanlar ile bal üretimine geçiş yapan öncü illerden biridir. Bal üretimi ilde 1920'li yıllarda Azerbaycanlı Mehmet Ali Daryal ile başlamış ve Mehmet Daryal'ın Rusya'dan getirmiş olduğu modern kovanlar ile üretim artmış ve yaygınlaşmıştır. Kars balı yörenin endemik ve zengin bitki florasından dolayı kendine has bir aromaya sahiptir. Genel olarak açık renkli ve karışık aromalı ballar sınıfında değerlendirilmektedir. Ekonomik değeri de oldukça yüksektir (T.C Serhat Kalkınma Ajansı 2019: 36).

Hotel Katerina Sarayı'nda Kars ilinin geleneksel mutfağı, yöresel lezzetleri sabah kahvaltısı ve akşam yemeği şeklinde turistlere servis edilmektedir. Otelde sabah kahvaltısı olarak kars kaşarı, kars gravyeri, Kars küflü çeçil peyniri, lor peyniri, taze çeçil peyniri, Kars tulu peyniri ve Kars göbek peyniri neredeyse her kahvaltıda ikram edilmektedir. Bunun dışında kahvaltılarda Kars ketesi, Kars organik köy tereyağı, Kars süzme çiçek balı, Kağızman dut pekmezi, Kağızman gün kurusu, Kağızman cevizli köme ve pestil, Kars dana eti kavurma da ikram edilmektedir.

Akşam yemekleri otelde geleneksel lezzetler ile sürdürülmektedir. Otelde kış aylarında haftanın belli günlerinde Kars kazı pişirilmekte ve bunun dışında piti yemeği, hangel, erişte aşı, evelik aşı, ayran aşı, et kavurma, saç kavurma, kaz ciğeri gibi geleneksel tatlar her gün sunulmaktadır. Turist yoğunluğu en fazla kış aylarında olduğu için ve kaz tüketim zamanı da kış mevsiminde olduğu için otele gelen konukların birçoğu kaz yemeklerini deneyimlemektedir. Bunun dışında Kars kaşar, graver, bal, piti yemeği turistler tarafından en çok tercih edilen ürünlerdir.

Otel belli zamanlarda Boğatepe köyünde üretilen organik ürünlerin tanıtım ve pazarlamasını da yapmaktadır. Bu şekilde hem otele gelen turistler geleneksel lezzetlerden istifade edebilmekte hem de gelenek birçok kişiye tanıtılarak ekonomik anlamda bir kalkınma da sağlanmaktadır.³

Sonuç

Folklorizm ile kültürün somut ve somut olmayan öğeleri artık endüstrilerde pazarlanabilir bir noktaya gelmiştir. Özellikle son yıllarda turizm endüstrisinde kültür turizminin giderek popüler bir hale gelmesi ile insanlar daha farklı yerel renk ve öğelere ilgi duymaya başlamışlardır. Bu ilgiyi fark eden girişimciler ve işletmeciler kültür endüstrisinden gelir elde etmek için bunları işletmelerinde sergileme, icra etme yoluna gitmişlerdir. Folklorizm kavramının kültür içerisinde çok yönlü boyutlarının olduğu söylenebilir. Folklorizmin etkisiyle geleneğin ticarileşerek endüstriye dönüşmesi, geleneğin folklorizmle birlikte bir değişim ve dönüşüm geçirmesi, geleneğin kültür turizmi ile daha geniş kitleler tarafından tanınması ve folklorizmle birlikte yeniden canlanması ve sürdürülebilirliğin sağlanarak gelecek kuşaklara aktarılması folklorizmin kültür ile olan ilişkisini göstermektedir.

Yapılan gözlem, görüşme ve araştırmalardan sonra *Hotel Katerina Sarayı*'nın mimari ve tarihi dokusuyla, maddi kültür unsurlarıyla ve içerisinde icra edilen somut olmayan kültürel öğeleriyle Kars'ın kültür turizmine katkı sunduğu söylenebilir. Otelin mimari yapısına bakıldığında Kars iliyle özdeşleşmiş olan Baltık mimari tarzını yansıttığı görülür. Baltık mimari tarzı 1877-78 Osmanlı Rus Savaşı sonrasında Rusların, Kars ve Ardahan illerinde şehri imar ederken uygulamış oldukları bir üslup olduğu için bu mimari tarz yalnızca Kars ve Ardahan çevresinde görülmektedir. Bu yüzden bu mimari tarz Türkiye'de bu şehirlerle özdeşleşmiştir. Bu durumdan dolayı otelin mimari yapısı Kars'ın kültürünü yansıtan en çekici unsurlardan birisidir. Ayrıca yapı, otel olmadan önce tarihsel bir anlatıya ve gerçekliğe sahip olduğu için Kars'ın geçmiş zamanlarından ve Rus işgal dönemlerinden izler taşıyan bir hafıza mekânıdır. Bu tarihsel yapılar üzerinden şehrin tarihsel kimliği ve geçmiş dönemleri hem gelecek kuşaklara hem de şehri ziyaret eden turistlere aktarılabilir.

Otelin iç donatılarına bakıldığında burada Kars'ın önemli maddi kültür unsurlarından birisi olan Kars halılarının sergilendiği ve kullanıldığı görülür. Otelin lobi kısmında yaklaşık 300 senelik bir geçmişe sahip olan bir Kars halısı göze çarpar. Bu halı Kars'ın en ünlü halı

---

³ *Hotel Katerina Sarayı* ile ilgili bu bilgiler otel çalışanlarından Şahika JUMAYEWA ile yapılan görüşmeler sonunda alınmıştır.

türlerinden birisi olan “Kafkas Ejder halısı” dır. Bu halı ile Kars’ın köklü bir halı dokumacılığı kültürüne sahip olduğu anlaşılmaktadır. Otelin neredeyse birçok odasında yöresel halılar ve kilimler kullanılmaktadır. Ayrıca otelin dekorasyon ve aksesuarları Kars kültürünü yansıtacak bir şekilde oluşturulmuştur. Bu yolla hem şehrin maddi kültür unsurları turistlere tanıtılmakta hem de geleneksel ürünlerin sürdürülebilirliği sağlanmaktadır.

Hotel Katerina Sarayı’nda icra edilen somut olmayan kültürel öğelere bakıldığında burada folklorizmin etkileri çokça görülür. İlk olarak Kafkas halk oyunlarının içeriğine bakıldığında bu oyunların orijinal biçimlerinden giderek uzaklaştığı fark edilir. Bu farklılık oyunların koreografisi, figürleri ve kostümlerinde kendisini göstermektedir. Kafkas halk oyunlarının en ünlüsü olan “Şeyh Şamil” oyununa bakıldığında içerik olarak bu oyuna orijinalinde olmayan yeni figürler eklenmiştir. Bu oyunda Ruslara esir düşen Şeyh Şamil’in arkadaşlarını kurtarmak için onlara “bıçak” fırlattığı sahne, gerilim ve heyecanı arttırdığı için neredeyse abartılı olarak her gösteride sahnelenmektedir. Oyunu daha çekici ve heyecanlı kılmak için orijinalinde olmayan “kılıç ve kalkan” da kullanılmaktadır. Oyun, bu yüzden halk oyunu olmaktan uzaklaşıp zaman zaman akrobasi türüne yaklaşmaktadır. Bu yolla oteldeki turistlerin dikkati, heyecanı ve ilgisi daha diri tutulmamaktadır. Ayrıca oyunların kostümlerinde de değişikliklere gidilmiştir. Oyunun orijinalinde Kafkas halk kostümleri coğrafya, iklim ve kültürden dolayı daha koyu renkli ve kamufle olmaya daha yakındır. Ama günümüzde kadın dansçıların kıyafetleri koyu tonlardan çıkıp daha açık, canlı ve renkli tonlara dönüşmüştür. Bunun sebebi, dikkat çekmek ve monotonluğu kırmak ve de piyasadaki rekabetten dolayı Kafkas halk oyunları eğitmenlerinin oyunlar hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmamasından kaynaklı olmasıdır. Kars’ta bulunan çoğu turistik işletme bu oyunlara yoğun bir talep gösterdiği için bu oyunları yapan organizatörler piyasadan daha fazla ilgi görmek için oyunların içeriklerini değiştirmekte ve dönüştürmektedir. Bu noktada folklorizm ile birlikte gelenek her ne kadar değişim ve dönüşüme tabi tutulsa da yine folklorizm sayesinde gelenek yaşatılmakta ve geniş kitlelere tanıtılmaktadır. Folklorizm ve kültür turizmi kırsal bölgeler, ekonomik anlamda kalkınma sağlarken gelenek de bu yolla gelecek kuşaklara aktarılmakta ve geniş kitlelere tanıtılmaktadır.

Hotel Katerina Sarayı’nda kış aylarında her akşam otelin lobisinde veya bahçesinde canlı müzik yapılmaktadır. Canlı müzik olarak garmon ve akordeon enstrümanı kullanılmaktadır. Bu müzik aletleri Türkiye sahasında sadece Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz’de kullanılmaktadır. Kars ilinde bu müzik enstrümanları birçok sokakta, caddede ve özellikle turistik mekânlarda icra edilmektedir. Otele gelen birçok müşteri bu yolla yörenin müzik kültüründen haberdar olmaktadır. Ayrıca Kafkas halk oyunlarında da canlı müzik kullanılmaktadır. Nağara, akordeon, balaban, garmon, kara zurna, asma davul, klarnet, goşa nağara, doli ve tar kullanılan müzik aletlerindedir. Fakat günümüzde Kafkas halk

danslarının orijinalinde olmayan farklı enstrümanlarla icra edildiği görülmektedir. Garmonun yanında darbuka çalınması buna bir örnektir. Bunun sebebi turistlerin dikkatini çekmek ve oyunlara hareketlilik kazandırmaktır. Bu durum yörenin müzik kültürünün orijinalinden farklı tanıtılmasına yol açmakla birlikte yine de geleneğin farklı kitlelerce tanınmasını sağlamaktadır. Yapılan görüşmelerde oteldeki müşterilerin bu canlı müzikler aracılığıyla Kars ve Kafkas coğrafyasına ait müzik kültüründen bu yolla haberdar oldukları anlaşılmıştır. Bu yolla folklor ürünleri, her ne kadar ticari bir amaç için kullanılsa da geleneğin yaşatılması, var olması ve kültürün devamlılığı için folklorizm önem arz etmektedir.

Son olarak otelde sunulan Kars mutfak kültürüne bakıldığında otel, Kars yöresine ait geleneksel birçok ürünü turistlere tattırmakta ve pazarlamaktadır. Kış aylarında Kars gastronomisinin en belirdin ürünü olan kaz eti turistlere sürekli olarak servis edilmektedir. Bunun dışında diğer geleneksel et yemekleri, pilavlar, tatlılar ve turşular da turistlere sunulmaktadır. Ayrıca Kars ilinin tescillenmiş coğrafi işaretli ürünlerinden birisi olan Kars kaşar ve gravyeri ile diğer peynir ürünleri, yağ ürünleri, bal ürünleri de kahvaltılarda turistlere verilmekte zaman zaman standlar açılarak bu ürünlerin pazarlanması da sağlanmaktadır.

Özetle Kars ilinde bulunan *Hotel Katerina Sarayı* iç ve dış yapı özellikleriyle Kars ilinin mimari ve tarihi dokusunu en iyi yansıtan önemli yapılardan birisidir. Otelin Kars'a özgü bir mimari yapı olan Baltık mimari tarzıyla inşa edilmesi, konum olarak kuru park içerisinde yeşil bir alanda yer alması, otel içerisinde Kars kültürüne ait olan objelerin sergilenmesi ve otel içi restorasyonunun yerel ve doğal dokuyu yansıtacak şekilde yapılması, bu oteli Kars turizmi açısından değerli kılmaktadır. Otel bu yönüyle ve içerisinde icra edilen somut olmayan kültürel öğeleriyle Kars kültür turizmini iyi bir şekilde yansıtmaktadır. Her ne kadar folklorizmin etkisiyle otelde sahnelenen Kafkas halk danslarında, âşık gösterilerinde ve canlı yerel müziklerde orijinalinden farklı olarak birtakım değişim ve dönüşümler yaşansa da bu uygulamalar Kars kültürünün birçok yabancı ve yerli turiste tanıtılmasında katkı sunmaktadır. *Hotel Katerina Sarayı*'nda Kars kültürü folklorizmle daha geniş ve farklı kitlelere tanıtılmakta ve gelecek kuşaklara aktarılmaktadır.

Kaynakça

- Açar, Yakup ve Caner Bektaş (2015). "Kars Müzik Kültüründe Kullanılan Çalgılar." *1. Uluslararası Dans ve Müzik Kongresi*, 06-08 Mayıs 2015, Diyarbakır. (ss. 460-467).
- Bayat, Gülşen (2020). "Kars'ın Yerel Yemekleri ve Yerel Ürünlerin Kars'taki Yiyecek İçecek İşletmelerinde Kullanımının Sürdürülebilir Gıda Kapsamında Değerlendirilmesi". *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4 (3): 2640-2654

Boğatepe Çevre ve Yaşam Derneği ve Tarih Vakfı. (2014). “Alplerden Kafkaslara Kars Peynirciliğinin 150 Yıllık Tarihi”. Candan Badem (Ed.), *Rus Yönetiminde Kars ve Kars'ta Peynir Üretimi (1878-1918)* (ss.45-71) içinde. Ankara: Rehber Ofset Matbaacılık.

Boğatepe Çevre ve Yaşam Derneği ve Tarih Vakfı. (2014). “Alplerden Kafkaslara Kars Peynirciliğinin 150 Yıllık Tarihi”. Sezai Yazıcı (Ed.), *Dünden Bugüne Peynirin Kars Serüveni* (ss.73-105) içinde. Ankara: Rehber Ofset Matbaacılık.

Çerkez, Mehtap, Akif Emre Erden, Özgür Kızıldemir (2021). “Tarihi ve Kültürel Özellikleri ile Kars'taki Turizm Faaliyetlerinde Gastronomik Unsurların Önemi”. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi*, 50, (43-63).

Çobanoğlu, Özkul (1998). “Halkbilimi Açısından Gelenek, Turizm ve İcat Edilmiş Gelenek Bağlamında Ayvalık Şeytan Sofrası Örneği.” *Milli Folklor*. (43), 7-12.

Doğaner, Suna (2013). *Türkiye Kültür Turizmi*. İstanbul: Doğu Kitapevi

Dundes, Alan (1989). Folklore Matters The Fabrication of Fakelore”, *The University of Tennessee Press*, Knoxville, s.40-56.

Dundes, Alan (2006). “Fakelore Matters The Fabrication of Fakelore”, [Fakelore Fabrikasyonu]. Çev. Aslı Uçar ve Selcan Gürçayır, *Milli Folklor*. 18(70), 92-101.

Gerry, Richard (2001). “Cultural Attraction European Tourism” CABI Publishing, NewYork.

Erişen, Servet (2013). *Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Kars Tarihi*. İstanbul: Akademi Basın Yayın.

Elyağutu, Aziz Ali (2017). “Kafkas Halk Dansları Gerçekleri Belirleme ve Tanımlama Araştırması & Türkiye Coğrafyası'nda Uygulanan Kafkas Halk Dansları.” III. Uluslararası Müzik ve Dans Kongresi. Avrasya Bilimler Akademisi Sosyal Bilimler Dergisi. 9 (13), 1-45.

Gündoğdu, Hamza (2007). “XIX. Yüzyıl Kars Yapılarında Baltık Mimari Üslubunun Yansımaları.” (bildiri). *XIII. Türk Sanatları Kongresi*, 02-08 Eylül 2007, (ss.79-99),

Heziyeva, Şerhiyye (2010). “Kars Aşıklık Geleneği ve Badeli Aşık.” A.Ü. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. 44, 211-225.

Hamidova, Ümbülbanu (2020). “Kars ve Azerbaycan'ın Gence-Kazah Grubu İçinde Yer Alan Karapapak Halıları”, *ARIŞ (Halı Dokuma ve İşleme Sanatları Dergisi)*. (16), 90-111.

- Koçkar, M. Tekin ve Alan Abrek Koçkar (2016). “Kuzey-Batı Kafkasya Halklarının Geleneksel Müzik ve Çalgılarına Genel Bir Bakış.” *Hacettepe Üniversitesi, Ankara Devlet Konservatuvarı 1. Ulusal Müzik ve Sahne Sanatları Sempozyumu*, 2-3 Mayıs 2016. (ss. 1-19).
- Newall, Venetia J. (2014) “Halk Bilimi ve Geleneğin Uyumu”, *Uygulamalı Halk Bilimi* (çev. Nejla Kayalı Orta), Ankara: Geleneksel Yayıncılık, s.80-107
- Oğuz, M. Öcal (2013) “Terim Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras”, *Milli Folklor*, (100),14-30.
- Oğuz, M. Öcal (2020). “Araştırmaların Tarihi”. M. Öcal Oğuz (Ed.), *Türk Halk Bilgisi El Kitabı* (ss.1-64) içinde. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ölçer Özünel, Evrim (2011). “Kültür Turizminde “Yöresel” ve “Otantik” Olanı Sorgulamak ve Tüketilmiş Mekânları Yeniden Üretmek Üzerine.” *Turkish Studies –International Periodical for the Language, Literature and History of Turkish or Turkic*. 6(4). 255-262.
- Özay, Yeliz (2007). “Folklorun Sahtesi: Fakelore.” *Milli Folklor*. 19(75), 180-181
- Subaşlar, Birgün (2007). *Turizm Tanıtımında Kültür Turizminin Yeri İstanbul Üzerine Bir Uygulama* (Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, İbrahim Halil (2009). “Dalyan ve Köyceğiz Çevresinde Gelenek, Turizm ve Folklorizm.” *Milli Folklor*. 21(82), 50-58.
- Özdemir, Nebi (2009). “Kültür Ekonomisi ve Endüstrileri ile Kültürel Miras Yönetimi İlişkisi.” *Milli Folklor*, 21(84), 73-86.
- Türkan, Sait (2017). *Kars'ta Rus Döneminde (1878-1918) İnşa Edilen Yapıların Cephe Özelliklerinin Analizi* (Yüksek Lisans Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- T.C Serhat Kalkınma Ajansı. (2019). *TRA2 Bölgesi Yöresel Ürün Pazarlama Stratejileri*. Kars: SERKA Kalkınma Ajansı.
- T.C. Kars Valiliği. (2009). *Kars İli Kültür Envanteri*. Ankara: Aydoğdu Ofset Matbaacılık.
- Wolf- Knuts, Ulrika (2007). “Folklorizm, Nostalji ve Kültürel Miras”, *Folklorun Sahtesi: Fakelore*, Ankara: Geleneksel Yayınları, 175-181.

İnternet Kaynakları:

URL 1: <http://www.katerinasarayi.com.tr/sayfa/hakkimizda.html> Erişim tarihi 11.04.2022

URL 2: <http://www.kars.gov.tr/sehirkartlaribaltikmimarisi> Erişim tarihi 11.04.2022

URL 3: <https://kars.ktb.gov.tr/TR-213182/yoresel-kilim-ve-dokuma.html> Erişim tarihi 11.04.2022

URL 4: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kars/kulturatlasi/kafkas-halk-oyunlari> Erişim tarihi 11.04.2022

URL 5: <https://kars.ktb.gov.tr/TR-288421/calgilar.html> Erişim tarihi 11.04.2022

Sözlü Kaynaklar

Ad-Soyadı: Mustafa ERDOĞDU

Eğitimi: Üniversite

Mesleği: Ekonometri

Adresi: Hotel Katerina Sarayı Kars/Merkez

Görüşme Yeri ve Tarihi: 29.05.2021 /Kars

Ad-Soyadı: Şahika JUMAYEWA

Eğitimi: Üniversite

Mesleği: Turizmci

Adresi: Hotel Katerina Sarayı Kars/Merkez

Görüşme Yeri ve Tarihi: 04/04/2022/Kars

Ad-Soyadı: Alican ARSLAN

Eğitimi: Üniversite

Mesleği: Bilgisayar Mühendisi

Adresi: Hotel Katerina Sarayı Kars/Merkez

Görüşme Yeri ve Tarihi: 04/04/2022 Kars

Ad-Soyadı: Mustafa Yusuf İRENCİ

Eğitimi: Üniversite

Mesleği: Öğretim Elemanı

Adresi: Kars /Merkez

Görüşme Yeri ve Tarihi: 02.06.2021/Kars

HOTEL KATARİNA SARAYI İLE İLGİLİ GÖRSELLER
Resim 1. Hotel Katerina Sarayı'nın Mimari Yapısı

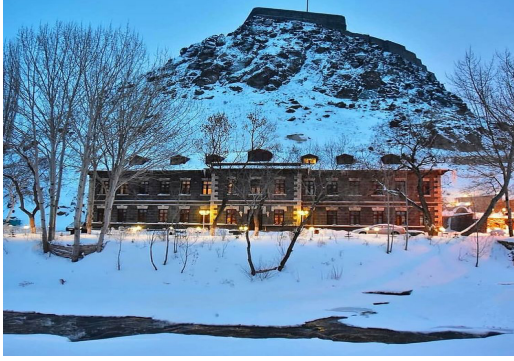
Resim 2. Hotel Katerina Sarayı'nın Mimari Yapısı

Resim 3. Hotel Katerina Sarayı'nın Konumu

Resim 4. Hotel Katerina Sarayı'nın Konumu

Resim 5. Hotel Katerina Sarayı'nda Sergilen "Ejder Motifli Halı"

Resim 6. Hotel Katerina Sarayı'nda Sergilen "Tarihi Anahtarlık"

Resim 7. Hotel Katerina Sarayı'nda Sergilenen Maddi Kültür gelerinden "Garmon"

Resim 8. Hotel Katerina Sarayı'ndaki Dekoratif rnler

Resim 9. Hotel Katerina Sarayı'ndaki Dekoratif rnler

Resim 10. Hotel Katerina Sarayı'ndaki Kafkas Halk Dansı

Resim 11. Hotel Katerina Sarayı'nda Çalınan Enstrümanlar "Garmon"

Resim 11. Hotel Katerina Sarayı'nda Aşıklık Gösterisi

Resim 12. Hotel Katerina Sarayı'nda Sunulan Kars Yöresel Lezzetleri

